॥श्रीमतकरुणासागरश्रीपरमगुरुभ्योयनमः
॥अथसकृतचंतामणीग्रंथप्रारंभः॥अथसकृ
रतासंतआचारजबरननकोअंग॥अथप्रथं
मोभवउतपंनविभुतीदयादेखावंनकोअंगः॥
ॐपरमसकृतसांमरथपत॥नीजकैवलकरुणा
स॥एकअखंडस्वराजजीहुनके॥स्वयंप्रकास
सधेस॥१॥तेहीपतनेनीजसृष्टरचीजब॥बोहे
तजतंनकरजासे॥तीनकीसाहायकरंनसुर
सरजे॥ईडचंडरवीतासे॥२॥औरुरजतंमगु
णसात्वीकसरसत॥पुरससकीजेहीआउ॥
कीनधराचरअचरधरंनकु॥भवीकासनगभ
नाउ॥३॥सुरकेतेजप्रकासपरंमते॥हरहीसकु
लसीतलाई॥जातेसकलभवकेजीवंतंनकु॥अ
तहीहोतअकुलाई॥४॥कीपावंततबअगंमवी
लोकीत॥कीनेहुपवंनपसारा॥जीवसकलतं
नअचरचरनके॥स्वांतीकरंनकुसारा॥५॥पु
नीखटरसरसकेरसलेवंन॥देवंनदीनदया
लु॥खांनपांनअंमततरतभोजंन॥पुरीततात
प्रतीपालु॥६॥औरुखटरत्युगतयकीयेकर्त्तारंन
लागतसकलसकांसु॥ऊलटपुलटसुखनवी
ननवीनके॥जीवकुकरनविरांसु॥७॥औरसो

जमेकेतीकुवरन॥मनुसजातधरधरकी॥गज
वाहंनहयेसुकपारंनसुख॥एकएकतेसरस्सर
की॥८॥जेहीजीनकेसुक्रीतसरभरही॥देतपी
तुपसुताई॥औरसकलसंमहदसचराचर॥कोऊ
सेनहीकटुकाई॥९॥येसेपरमदयालनिहालन
अखीलअंसरजतजके॥लेतसंभालसकलतं
नतंनकी॥आपन्येकरतउपजके॥१०॥याविधु
नीजकीनधानिरंतर॥अंतररहीतसपेखी॥छ
वीरहतनहीआद्यअंतमध्य॥जीनन्येकछुअपे
खी॥११॥तेहीपतकेनीजपरंमपसारंन॥कारंन
अंससमेतु॥आपन्येकीयेसकलकुलआलंम
जांनीतरखतसहेतु॥१२॥एहीपरकारनके
जीनुअंतन॥कीयेभवपरंमपराई॥जदपीनहे
यनीजकीयेपतीनकु॥तदपीनरचेरचाई॥१३
॥इतीश्रीसुकृतचंतामणीग्रंथेखलपरीहारन
देखावंनकोअंग॥१॥ज्योकररखीकेखेतंनमे
खड॥उपजतनाजवीरोधु॥त्योंकरताकररखीपे
तंनभव॥निपजतखलपरमोधु॥१॥तेहीजीवंन
कुटलखुलटकन॥लेतसकलउरकाई॥देइप
रमोधपतावतप्रभुपद॥करंनआपजीवकाई
२॥पएनीजकरतालेहतनलंपट॥धुरतपरो

जगधुते । अंधेजीवंनकुंनहीसुझत । गगनेवेस
करतुते ॥३॥ एकलंपटएकत्यागाहीकलपीत । ज
लपीतउनयेअखारा । एहीभवसागरअंधप
रमकु ॥ गगठगखायठगारा ॥४॥ ओरठगनकी
कुनगनंतहे । असंनवसंनजेहीधंन्यके ॥ एहीस
बअनीत्यपदारथकेकृत । जुगतमांनलगंतन
के ॥५॥ सोतोभवीतअंन्योअंन्यघातक ॥ चालत
जुगपरभाई ॥ तेहीअवुगनकीगनतनकरता
परभासेपतीजाई ॥६॥ पणधुताजीवंनकेजेही
जंन । तापरपत्तीखुनसाई ॥ आपन्येअंसकरे
दूढउनसे । भुरचीभेसभरमाई ॥७॥ परपंचेप
रमेशथपीतव । मनुसजातकेजबही । तीनुरे
हेनीकरनीपरपंची ॥ धुरपरपंचीतवही ॥८॥
हरीकेधोखेजीवसकलतांहां । पतंगवतेथई
परही ॥ धंन्यहरवेकेधरममहींजई । कोईकाले
नहीतरही ॥९॥ जोकदपीसाचेपदहोयते ॥ धंम
देतांनहीधोखु ॥ मणीलेईनेमुक्ताफलदेतां । जीन
केदलनहीदोखु ॥१०॥ पणयात्तोवईरागभक्तीसे
रु । ज्ञांननहीलवलेसा ॥ कंकरदेईपारसपदप
तवे । गतवेकरीउपदेशा ॥११॥ आगलेधरमस
बेतवीसुखकर ॥ अधरमधरममनावे ॥ निजने

ननकेअंधसकलकु॥ अदभुतकरीजनावे॥१२॥
॥इति श्रीसकृतचिंतामणीग्रंथेकृताफुरमांन
परमवीसेसअंसदेखावंनकोअंग॥२॥ तबकु
रतानीजसधरहकंमसे॥ हंमकुदीयेपगई॥ जे
तनेभरजुगकेजीवंनकु॥ तीनकुदेहोचेताई॥१
तेहीसेपरखपरेगगीयंनकी॥ नेननवीनसेदेखी
सारअसारनवेरकरनसे॥ दरसेभेखसवेरवी
२॥ जेहीअंसखसांमांत्यअलपगनस॥ तेहीनसमके
जदपी॥ भलेजावोपरपंचपखमे॥ तीनकेधोखन
तदपी॥३॥ पणनीजअंशवीसेषसधरसे॥ तेहीन
जायगगाई॥ परमपोकारकरेजुगजाहर॥ अन
भेन्यावलखाई॥४॥ तेहीन्यावसुणतांभेसमरुही
वीसेसअंसववेकी॥ भवसागरमेखंडमहीत
व॥ बोहोतघनेहेएकी॥५॥ सुरसंगीघनेरोनएरु
कलमल॥ जीनसेसकलडराई॥ त्योंकोईअंसवी
सेसजगेतो॥ एकअनेकजगाई॥६॥ ओरुजेही
कीयेवेहवारपखमे॥ देखोपरमपरासे॥ सकल
जांहांनकेजीवजंतकु॥ एकहीनरपतरासे॥७॥
तीनकेअमलमांहीसबवरतत॥ अगणीतनात
पटलही॥ पणनरपतकीआंणपसकलसीर॥ बा
जतराकअटलही॥८॥ त्योंज्ञानवमेमरमपखके

देसनगरघरघरही।।नीजकरताकेन्याववीनाम
ग।।कुलसुखीयासरभरही।।९।।येसेपंथफसेजे
हीजीवंन।।गनतीनाहीतेहुनकी।।तोलमहीपा
संगबराबर।।हुरमतज्हांनजेहुनकी।।१०।।बीन
हुरमतकेअंसअवस्पर।।तीनकीकुनचलाई
गासकुसमरजायबहायन।।कनकुरखोबचाई।।
११।।तबत्येहोहुसकलजंनसनमुख।।आरत्यवं
तसत्येही।।नांहीजरूरसुत्येकीतिनकु।।जेहीकु
रतारअत्येही।।१२।।ईतीश्रीसकृतचंतामणीग्रं
थेसंतआचारजवरननकोअंगप्रारंभ।।३।।स
तजुगत्रेहेताद्वापरकलीके।।जुगचतुरकेजेही
बरनहुसंतसीरोमणीतीनके।।सुनोसकलची
तदेही।।१।।श्रोसआचारजसहीतभक्तसद।।मीन
मीनकरीभाखु।।माहगगनकेलक्षसबनकु।
समरूपरेत्योंदाखु।।२।।सुनकादीकसीवसेसस
हीतदस।।रवीससीवीसुवीरंची।।एहीभक्तनीज
आगअवन्युधर।।वेदवदीतवीतसंची।।३।।रचीत
सृष्टपालंनसंघारंन।।रहोअवन्तसीरधारी।।तीज
पतीकेसीरहुकंमनभावत।।धंन्यतायबलहारी।
४।।सुनकादीकसुखतजीतसकलईत।।ब्रंह्मचरज
भजनांम।।चंदसुरअवकरतउजेता।।नेकनलेत

॥स.चं.

॥७०॥ पत्र

मु

वीरांमु॥५॥दरुअवीचलतपकींनबालकतंन
रखवसुतनवजोग॥खलकजांहांनकेनरपहु
तेकुंचीतभयेनभोग॥६॥एहीसतजुगकेभक
भरमवीन।सारधारसतसेतु।तंनमंनसही
तसनातंनकेजेही॥पतीकेसकलसहेतु॥७॥
सुखनारदपेहेलादभभीसण।बालमीकअंगीर
अंभ्रीखआघभक्तवेहेताके।जपतपभयेसधी
र॥८॥सुखकेतपवनवुक्ससरायत।नारदकीर
तभजंनही॥सीरसाटेसमरणपेहेलादन।बोहे
तकतातरजंनही॥९॥भयेभभीसणत्रातविरु
तज।गयेसरंनरांमनकी॥लेखंधरजतायकर
पकी॥गनीनआंचअमलकी॥१०॥बालमीक
वंनखंडवीपतके।रांमरतंनजसभाखे।ऊमर
धुरसरभरतंनतजलग॥आंसकुरतनहीचाषे
११॥अंगीराअनुकरमभरमसे।अलगसदाजु
गसेती॥रहेसनातंनकेजेहीसनमुख।पावन
पदपरमेती॥१२॥अंभ्रीखवुतकेरखदरवासा॥
नेंमचुकावंनगयेवु॥पणनहीटेकतजीतीनकीप
र।चक्रसुदरसंनययेवु॥१३॥संतराघवा।नंदनके
नीज।भयेचतुरजंनजेही।रांमानुजनेंमानुजमा
धव।वीष्णुसांमसदतेही॥१४॥ओरुउधवअकरू

169

मअवतारजेहैंनके॥ तारंनजुगजंतनके॥२४॥
बडेबडेरुपभेवलेईआगये॥ धरीतकरीतनेंनमें
॥७१॥ नही॥ तोतीनसेंनहीपोएपसारत॥ जीनसेंरहु
तअमंनही॥२५॥ इतीश्रीसक्रतचेंतामणीग्रंथे
कलीकेसंतआचारजदेखावंनकोअंग॥४॥ अब
केनवीनपंथकलीकेनीज॥ तीनकेधरमसुने
हु॥ संतभक्तआचारसहीतजीनु॥ धरहीकपट
केवेहु॥१॥ छलकेपेजरचीतभवभरमीत॥ परमी
तकरेईतराई॥ ज्ञांनभक्तीवैरागनअंतर॥ रुपलें
करतसराई॥२॥ आपनेंपसपरमकरीमांनत
खटदरसंनकेनंदी॥ नीजकरताकेनाव लहत
नही॥ फोगटईतकेफंदी॥३॥ जोकदपीकरतार
परमकु॥ नावसहीतलखजांने॥ तदपीनंघाक
रीततोयभर्र॥ फरकेदेखाईतज्ञांने॥४॥ पणया
तोनीजलसलहेबीन॥ बोधकपटत्यागंनके
मतलबएकुरुपंतडरअंतर॥ मीतहरनकुधंस
के॥५॥ ईस्वरताअनुभवनमांहांनपद॥ वरणवे
तअनीमांनी॥ सुचरकीगत्यपचीतपदारथ॥ क
रतवातअसमांनी॥६॥ त्यागदेखावतपण॥ तस
करसंम॥ ध्यांनबलाईबगको॥ दुनीअगनकेदं
महरनकु॥ परपंचीरगरगके॥७॥ जीवतारंन

कीगरजनजीनकु॥ नीजस्वारथकेलोभी॥ ह
रीपहरांमीसकलसकांमी॥ मोक्षनदेवेसो
मी॥ ८॥ वीतरागनकेवेसदेखावत॥ ईंडआ
कफलजेसे॥ देतदांनमुक्तीकोमुखसे॥ मांडन
रपकेतेसे॥ ९॥ दरबबांनअधकारीनरपकु
उलटीभेअचलावे॥ परसादीनकेदेईपरमोधु
कांणेपायपरावे॥ १०॥ इतिश्रीसकतचंतामणी
ग्रंथेराजनीतीधर्मदिखावंनकोअंग॥ ५॥ रायन
हीकोईन्यायकरंनके॥ दरबवांनसबअंधु॥ मु
रखीभेरवकीभेवलेयंनके॥ तीनकेहोयसमं
धु॥ १॥ नरपतहोयवीचारवांनजो॥ भेगनलेम
गवाकी॥ साचेसंतनसोजचरावे॥ एतोगलव
गवाकी॥ २॥ जोजनउलटेकरेतुछावर॥ दरब
वांनकुडंभी॥ तेनकरेकल्यांणकोपन॥ वरथ
देखावंनपंभी॥ ३॥ पंबेपंबमोक्षकेदाता॥ ज्ञा
तायईगुरुमनवे॥ परमअरथकीप्रीछनजी
नकु॥ मुरूजुगतकीजनवे॥ ४॥ पएनलहेप
रपंचजेहुनके॥ नरपतओरुस्त्रीमंतु॥ ओष
देईअदकाईलेवंनकु॥ एधुतागतीवंतु॥ ५॥ ते
हीधुतायोंनरपनीतीबीन॥ जांएपनजनम
धरीने॥ लंचलेईपरपंचपंथकु॥ थपीतवस

चकरीने ॥७॥ तबआजुगकेजीवसकलसबरा
जयपीतसेनरमे ॥ तेहीअपराधंनअलपआ
युसले ॥ मरीमरीजायअधरमे ॥८॥ कोटीकदु
बधरेजोआगेप ॥ कपटआचारजजबही ॥ न्याय
वंतजोनर्पहोयतो ॥ हायनछीवेतबही ॥ न ॥ जब
सेराजकरंनतीनकुधंनसारअसारहीबुझे
सतपखकुकरीतसथापन ॥ असतउथापंन
जुझे ॥९॥ जोजोभयेआगंमकेनरपत ॥ अवतार
दीकओई ॥ हनीकुपंथसहीतदांन्यवकु ॥ देववं
चापिसोई ॥१०॥ रायकोहनकीलांचनलेते ॥ अस
तधरमकीआगेप ॥ नीतीबंधन्यायकेनरपत ॥
सोकोंअनतुहतपागे ॥११॥ जबलेअैससकलसं
मपुरंन ॥ राजकरतन्हेकेंटी ॥ सतधरमपरता
पपुनीतसे ॥ वीघंनसबनसेवंटी ॥१२॥ नीजके
धरमसकलसंमपुरंन ॥ राजकरंनकेसोई ॥ वे
दपुरांनसाहास्त्रसंमजुक्त ॥ सुगतारमेनको
ई ॥१३॥ न्यायकरंननीरगुनकेगुंनसे ॥ पालंन
सगुनरहीतकु ॥ दांनपुंन्यउदारंनकीगत ॥ ज
गफलरजोगहीतकु ॥१४॥ सात्वीकसेसनमांन
सकलकु ॥ बंदीजंनजाचकके ॥ सहीतवीप्रअे
रुखटदरसंनसे ॥ अंमरतसंमवाचकके ॥१५॥

ताडकरंनओलडंडतमोसे।नेमेजक्रूरखुंनकु
ओलंगननहीकरतकालकोहु।आपसेधरम
परखंनकु॥१६॥एहीविधीन्यायचलतसोईनर
पत।उभयेलोकजसवंतु।मरतलोकओरू
देवमहीजीतु।बज्येदुंदभीअंतु॥१७॥ओरुअ
बकेतोरायकलीनके।असतअधरमीउलटे
अंन्यायंनकेन्यायचुकावत।कबुनचालतसु
लटे॥१८॥चलनहलनसबचेनअनीतके।हु
साकरंनहमेसी।वाचकाचकेवहीतवांटडी।नि
मनहीनवलेसी॥१९॥सचेकुजुगाईबनावत
असतनकेसतकरही।लेचलेईउलटीसुलट
यत।अधरमेउदरभरही॥२०॥जोकबुदांनक
रतोकीरतके।अहेरंनसाटसुयंनके।तीन
केफलपापतकीगतीयां।ज्यौकरणउसरखोयं
नके॥२१॥एहीवीधीराजरीतकलीजुगकी।
जेहीनरपतनरकरही।सोसुक्रीतपापतफ
लअंत्ये।घोरनरकमेपरही॥२२॥जबनरपत
गत्ययेसीजांनके।अंतकालकेफलही।आप
न्येकीयेआपभुगततही।तबलेचलोसुचलही
२३।जोनृपतभगवांनभजेतो।राजरीतसब
करतो।आगमेतपअबकेउभयेमील।वारल

गेपनहीतरतां ॥२४॥ राजधरमसंखेपसुनाये
अनीतनीतगतजेही ॥ ओरुकरनीकेअंतमी
लनफल ॥ कहीसकलवीधीतेही ॥२५॥ इतीश्री
सक्रतचंतामणीग्रंथेसुधरमधरमसंखेपदे
खावंनकोअंग ॥६॥ तबत्येजेहीजीनुधरमचल
वत । चहोसकलसतवंतु ॥ तेहीतीनुदेवउपा
सकसरभरु ॥ सफलफलेसबअंतु ॥१॥ नहीतर
तोपरपंचधरमसे ॥ इतउनीयांठगरवाई ॥ प
एजीनुदेवउपासककेपद । अंतमीलेनहीता
ई ॥२॥ तेमाटेपरपंचनमेनही ॥ देवधरममेत
बही ॥ नीनमहीरजअपचीकटमे । समेनही
लोजबही ॥ ३ ॥ एहीसकलसबुजतमतकीग
त ॥ लोकीकसुभसंसारा ॥ जउतंनकेउपलेअ
उकरमीत ॥ कीनमरमअनुसारा ॥४॥ पणक
रतातीजसकलअंसके ॥ अएउनीआद्यअज
नवके ॥ सहीतसतीओरुपुनीतपुरसतंन
उपजावंनजेहीसबके ॥५॥ तेहीकरतारंनप
रमपुरसके ॥ न्यावरहेजंनकोई ॥ अवनीरची
तबत्येजीनुअबलग ॥ अकथरहेपदओई
६ ॥ इतीश्रीसक्रतचंतामणीग्रंथेकरताअक
रतालक्षदेखावंनकोअंग ॥ प्रारंभ ॥१॥ सीर

गुंनईस्सकलजेतन्येभर ॥ सोतोक्रत्ताकरत
के ॥ जीनकेअनीतपदारथकेतंत ॥ अवधीका
लमरतके ॥ १ ॥ नीरगुणब्रंह्मअकरताअनुची
त ॥ अंतसबीनुसंकल्पके ॥ तोआभवकेकरन
हारको ॥ उपजेकीनुकलपके ॥ २ ॥ बीनुकलपे
चरअचरनकेतंन ॥ वचीत्रभात्यकोहोई ॥ ल
खचोरासीजीवजंतके ॥ अगणीतकरतसके
ई ॥ ३ ॥ जोकेहेसोअकरतअदबदसे ॥ आपोआ
पउपजही ॥ चकीतचरीत्रचींनकेभवभीन
वीवीधीभात्यकुणसजही ॥ ४ ॥ पुनहीनेमबि
नुआपोआपसे ॥ हवीतसकलउतपतही ॥ च
तुरखांणघाटनकीगणती ॥ रखतकुणजतम
तही ॥ ५ ॥ बीनुजतमतओरूनेंमबीनातो ॥ अ
गणीतहोयउपजमें ॥ लखचोरासीनकीनही
गणती ॥ नेकविनायनीपजमे ॥ ६ ॥ पणतेतोन
हीवेदवदीतमे ॥ बीनुपरमांणप्रभाई ॥ अगुनी
आघरजतजकीउतपत ॥ गणतीकीयेसचा
ई ॥ ७ ॥ तेहीगणतीघाटनकीअंदर ॥ अवतारा
दीकआये ॥ मछकछब्रेरांणमक्रसमों ॥ नवीन
वेसनहीलाये ॥ ८ ॥ नहीनचलीमगडुरकोहुं
नकी ॥ कत्ताकरतथीभीन ॥ नीचीनाडाकरी

भगभीतर।नीकसेहोयआधीन॥९॥जोउपजे
परमांणुवीनाकोउ।करतगणीतसेबाहारी।ते
कौंभयेनभवसेफरककों।चोवीसईसअवता
री॥१०॥मासेनीजकरतारकलपबीन।अणु
नउपजतअंनही।तीनकेकरतमांहीसबवर
तत।सुरअसुरनीनरमुनीजंनही॥११॥तेहीसक
रतासांमथकीगत।लहोबीनासबपरवही।ज्यो
मरतककेजीववीनातंन।सकलअंगनीरखसी
खही॥१२॥त्योजेहीलक्षपुरातंनकेपुनी।अबके
सकललखेउ।नीरगुनकेवासीरगुंनकेपद।
जीनमेअटकरहोउ॥१३॥तबत्येसकलउपासे
न भवकी॥वीसेसअंसआयंनकी॥नीजकर
तारंनकेपरखावायत।जगजतुनीजायंनकी॥१४
तीनहुदेखसबकीयेसथापन॥मुरतीसकलजां
हांनमे॥पण्नीजकरताआयेबीनाभव।कोोक
रीलखेध्यांनमे॥१५॥ध्यांनवीनाओरुदुष्टपरेखी
न।तीनहुथापकोथपही।बीनुथापंनवीसरंन
केजेहीपद।जीनकेजापकोजपही॥१६॥तेहीमा
सेनीजकर्ताआद्यकु।भजतनांहीभवमांहीजे
हीतेहीपंथफसेजीततीतमे।भयेकरतसरनांही
१७।करतसकलखुदकेसंकल्पके।जीनमेक्र

तानकोई॥ तदीपतायसबईस्करतके॥ नीज
कारननहीसोई॥१८॥ नीजकारंनबीनकरसव
नकेपद॥ भुलेसकलभरूसे॥ करताएकअनेक
पसही॥ भीनभीनभवसुसे॥१९॥ सुसंनसकल
आचारजकेजीनु। कीनुनहीएकताई॥ अल
गन्येजेहीअंसअनीनहोई॥ जीनमेरहेभूलाई
२०॥ एहीपरकारसकलकुलवीलमे॥ वुयावेतके
झांनु॥ नीजपतीपरमसकरताकेसदा॥ रहेसक
लअज्ञांनु॥ २१॥ तेहीकरतारंनकेअभीप्रायेनस
वदेखावंनसारू। कताकुरतअकरतनवेरंन
कारंनमुजअवतारू॥ २२॥ विदवदीतआचारज
अनुभवी॥ अगणीतमेरवमयेवु॥ अकरतपदरू
रूसकरतकेकत॥ कथीकथीसकलगयेवु॥ २३॥
एहीवीधीआचारजअनुभवीकी॥ औरलीगतअ
वीमांनी॥ तोखुदकीकुनखबेरखलकमे॥ करही
दुसरकोज्ञांनी॥ २४॥ यातेसकलजांहांनअजभव
सो॥ विदसहीतवीसतयेवु॥ नीजपदसेईतकेअनु
करमीत। कताकुरतअनुभयेवु॥ २५॥ तदपीता
यमुजबचंनवीलोकीत। करहीतोलततवेतु। सा
धुअंतमध्यखोजकरीतवीत॥ उचुरेसकलस
हेतु॥ २६॥ जीनुसंकल्मकेभयेसकलतुम॥ अए

नीआद्यसुरअंसु।तेहीपातुकोपेहेचांएपनकोन
कु।जीनकेहोहुकुलवंसु॥२७॥पुनीपालेनपोस
७५ एअकरननेतेई।जीतुहुकमसेदेवा।तेहीकरतानी
जवीसरपरीनको।उतईतसबबीलमेवा॥२८॥
सोउतईतकेस्यावलहीतजीत।पुनीदेखुहुममम
गतीयां।अकतीआद्यओरूपुरससहीतईतकी
न्हेकीयेउतपतीयां॥२९॥तबसेखोजकरहीस
कलमम।कारंनकत्तालखेवु॥अनंतसकलस्या
वंनकीनीजंगम।जेहीपदअचलअखेवु॥३०॥
जबतेसकलहोहुममबचनां।पतीतंपेमअनु
रागी॥संसकत्तओरूस्रुतीसमरती।कताहीन
लखुसागी॥३१॥संसकतओरूस्रुतीसमरती
हुंमसेअधीकनजांनु।टेडीतरकबोस्पकीबाबु
ज॥मतभूलोनीजभांनु॥३२॥नीजभांनुसोईन्या
वसहीतके।आपनुआपअनुभवही।तेसेहीक
ताल्यावकेनरगीत।मीलेसज्ञातहीतबही॥३३॥
बीनुहुसजातसीधांतसकलजेही।सोनपातु
आपन्येही॥बीनुपीतुकेपरभावीकजेहीपदकु
नकुनकीयेसन्येही॥३४॥आद्यअंतमधजनम
मरनकी॥तेहीनसाहायकरंनके।तोत्तीनके
उपासंनकेजंन।कोहोकेपोंकरीतरंनके॥३५॥

बीतुतरंननकेलक्षरखंनमे ॥कुननफानरलोई
जबत्येनीजकरताकरुणमये ॥आवलखावुहमो
ई ॥३६॥पणआवंनकीजेहीग्यंमगतीयां ॥देवस
हीतदुरलभही ॥तोतुमेरीमतमोईमीलनकु ॥सु
सकलनहीसुलभही ॥३७॥पणजोकदपीआई
मीलोमुज ॥करीसमरपणमंनही ॥तोपरसावु
परमपुरसकु ॥जोहोयसंतसजंनही ॥३८॥सं
तसजंनमेरखुनअंतर ॥जीतुहंमसेरतहोई ॥उ
भयेकुअवीगतकरताकी ॥पतीजनावुहसोई ॥
३९॥ओरुआपनजेहीअंसतेकुनके ॥एहीतंन
मेतंनजेही ॥तीनकीपणनरोणवरणीतमे ॥र
खुनहीसंदेही ॥४०॥तोतुमहीफेरीओरयक्षमे
मुदेकुबंनमुरझाई ॥जीनमेखोजननीजखावं
नकी ॥तीनमेकोंवीलमाई ॥४१॥महेजीवतु
मजुगनजुगनके ॥भुलेपंथभरममे ॥छलकत
वंनकेडंभकपटमे ॥कौंफसरहेसरममे ॥४२॥
सरमेसरमडुबहीसबजंन ॥भेडकीपाहारके
तारे ॥सरजंनहारवीनाकीबावज ॥तीनमेकु
नउबारे ॥४३॥जबयेअसनहीतरनेकी ॥अंत
कालपस्ताई ॥जीवखुनकादेवंनबदला ॥परोचो
रासीजाई ॥४४॥चोरासीनकेजनंममरनमे ॥

॥स॰चे॥ जुगवजुगनवहीजाई॥ येसीकस्सहोपणहेमसे
मीलोनहीक्योंअमाई॥४५॥ जेहीमनखातुरलभ
॥७६॥ देवंनकु॥ तेहीमनखातुमपाई॥ बीनसतगुरुफे
रीकेभवसुगतो॥ धीकआतमहत्याई॥४६॥ एहीव
चनसीखपरमअरथके॥ सुनोसकलनरना
री॥ पंथपक्षबीनुलक्षन्यायके॥ वदीतवपरउप
गारी॥४७॥ पणजीनुगतीपरमउतकष्टी॥ उरध
अरसकीअलीयं॥ सारअसारुनवेरकरंनकी
जोहोयज्ञांनअमलीयां॥४८॥ पुनीआपत्येपतकी
आरतकु॥ खोजतअतीवेहेवंतु॥ तीनकुपरख
परेएहीपदकी॥ नलहेजाकअचेतु॥४९॥ अचेत
कुफेरीतेहीचेतावत॥ भवकेभरममेटाई॥ नीज
सुखकीमांनतनहीपुगल॥ परसुखसेपतीआ
ई॥५०॥ परसुखसेपतीहोयतोहोयभल॥ नीजपती
केजसगाई॥ अंन्योअंन्यअनंनसुखंनसे॥ जावही
कीरतफेलाई॥५१॥ सुनेकीरतजेहीनीजसरजं
नकी॥ अंतरभावसहेती॥ सुनीसनसंघकरनसं
तनके॥ पावहीपदपरमेती॥५२॥ परमेतीसोई
नीजकरतापद॥ छेवटसदंनसबेही॥ परसआद्य
ओरुपक्रतीसहीतगुंन॥ अजंनहारसबजेही
॥५३॥ बीनसरजेकछुबनेनं॥ कंचीत॥ कसेवीना

181

वौहोई॥तेहीकरननकरत्तारंनकीगत्त॥स
कलसुनावुहमोई॥५४॥इतीश्रीकर्तासंकल्प
अनुक्रमदेखावेनकोअंग॥कारंनकीयाअोरमोंका
रज।काजचतुरतोसोई॥एकएककेअनुकर
मकरत्तमे।प्रगटदेखोसबकोई॥१॥नीजकारं
नसोईकर्त्ताआद्यसद।क्रीयाजीनुसंकल्पही
कारजभयेसकल्प सबउतपंन॥काजपदार
अलपही॥२॥पुनीकारंनतेहीसंकलपकीपर
क्रीयाईछ्उतपंनही॥कारजहीरणग्रभचही
तंनवीत॥काजसकलजडतंनही॥३॥एहीप
रकारकरतकरत्ताबीन॥बनेंनन्यावृसहीत
मे॥कारंनसोकारजमेदरसीत।देखोप्रभा
वहीतमे॥४॥प्रभावुहीतसोईअखीलसकलभ
व॥करतकाजसबकोई।ब्रह्मादीकभववअगनी
आद्यकज॥कसेवीनानवहोई॥५॥इतीश्रीसं
कल्पवंतामलभंयेअकर्तपदपरीहारदेखावे
नकोअंग॥ प्रारंभः॥॥जबत्येकर्ताकरत
केकारंन॥नीसेसदनीजपदही॥तावीनुपरये
सकलअकरतके।सीद्धंतसबकेरदही॥१॥जो
नपसेरदअकरत्तकेपद।ब्रह्मज्ञांनकेजबही।
तोभवईष्टउपासंनकेजंन॥वहीतहोयमंनस

बही॥२॥उपासनाअसोईमातपीतासुत॥सीस
कुगुरुसंतनकी॥पतीव्रतानीजपीयुसेवंन
की॥प्रीतसहीततंनमंनकी॥३॥राजंनकीदी
वांनरहीतकु॥राखंनजेहीअधीकारु॥करेअ
स्तुत्यअमलसेउपली॥अंतरनहीपतीयारु॥
४॥तेसेहीगुरुसीसमातपीतासुत॥ओरुपती
वंतसमेतु॥तेहीपणअदबउपमकीराखत॥
अंतरनहीसहेतु॥५॥हेतरहेक्योंसंमदरसंन
से॥ईसअधीकबीनुजांने॥आपापरसरखुहे
यअंतर॥बंसग्यांनअवीसांने॥६॥एहीपरकार
सकलभवभरमे॥वीटंडथइनेसबेही॥भरमे
नरंमभमेभवसागर॥नीजपदपायनकबही॥
७॥सेहेस्त्रबेरधीकधीकतेहुंनकु॥कतावीसु
खनरनारी॥बोहोतजतनकीखेपमनुसतंन
गयेसकलसबहारी॥८॥अहोपापीफटफट
जीवंनतुज॥वीचरेक्रतावीसरही॥जीनकेदी
येसकलतंनमंनधंन॥सुगतमोनसबकरही॥
९॥सोसुगतीजबभयेक्रतगनी॥लंपटलुणह
रांमी॥तीनकीघुनेघारीरोडरोडमे॥कादेसकुल
बरांमी॥१०॥अजंनहारकीसकलसमरधी
183 करीखराबीखइने॥तीनकीकछुनकरीबंद

गी॥इष्टमोलआदईने॥११॥अरेअंगोअधमअ
चेतअंधअगन्यांनी।कृत्ताभीतकीतजाई।रो
म रोम रगरगकीजीनकु॥नथीअजांणीताई
१२॥सोकौंवीनगुगतायंनरेहेवत।करणी
कंचीतभरनी।येसेन्यायवीनाएहीनाटकस
बकोईहोयअसरनी॥१३॥अससरंनसोवीनु
ईष्टउपासंन॥दासनहीकोउकीनके॥ज्ञांनभ
कीवईरागवीनाभव॥होईजायवरत्तवहीनके
१४।वरत्तसकलकेजंमनेमसाधंन॥पुनीभजं
नजपजेही॥ओरुत्तपतीरथवीघावीलोकंन
नीसनेमजीनुजेही॥१५॥तेहीसकलसबले
पहवीतरीत।जीसतीतवीकलवीचरही।आड
अटकबीनुकेदकबजबरीनु।योंजगहोयईतअ
ही॥१६॥ईतरईसोआपस्येमतवरतत।अधर
मधरमनजांने।वहीतवचंनआचारजकेहो
ई।भ्रमेसकलअज्ञांने॥१७।एहीवीधीवीस्व
कअअचराचर।जडपशुवतगतीहोई॥ईष्टदे
वअनुकरमवीनाकुल।भवीतघोरअगसोई
१८॥जदीपघोरअगहोहुंसकलमे।आपनुआ
पवीतरही॥पुनीकरतारंनकेगंमगतकी।।
जावहीजांणवीसरही॥१९॥जबजावहीनीज

॥७८॥

जोणवीसरही॥सहीतपतीआपन्येकी॥तोकुद
रहीमतलबसरजंनकी॥सरमेस्रष्टरचेकी॥
२०॥इतीश्रीसकतचंतामणीगंथेसकरतामत
लबदेखावंनकोअंगः॥॥१०॥मतलबखुदकुर
सकरचेकी॥कहतसुनोसबकोई॥मेरोअंसल
हेसोईमुजकु॥सोरूआपनुआपसोई॥१॥तबते
हुसकरतकीखुदकु॥पोहोचेअंससमेतु॥म्हे
जांनुयोंअंसलहेमुज॥जबत्येबठेस्हेतु॥२॥पुनी
पालंनपोखणकरन्येकी॥जांनेअंससबेही॥स
होधंनआपन्येपतीसीरपर॥पोखेपरमसनेही
३॥एहीपरकारअंन्योअंन्यउभये॥उपजेहेतज
बीये॥म्हेरबांनम्हेरंनकीदृष्टे॥हेरेहमेसतबी
ये॥४॥तेहीम्हेरंनकीदृस्टअरसये॥अमीखुव
घंनजेही॥तेहीघंनकीअमीसेअचराचर॥हु
रीहोयस्त्रष्टसबेही॥५॥हरीयासोचहीतंनसं
जुक्ता॥सहीतपदारथसोही॥थावरजंगमबीस्व
चराचर॥करतकेलसबकोई॥६॥तेहीकेलकं
सनकीदेखात॥नीजकरतारहुलासे॥कुदर
तखेलखलकरचन्येकु॥एहीपतीनकेआसे
७॥कहीसकलमतलबकरताकी॥अंतरअ
खीलरचेकी॥आद्यअंतमध्यखावंनकीखच

185

नीसिवदीतसचेकी। ८ ।अबकोईमतज्ञानो
ममउचरंन।।मितोअलखकेअंसु।अपरंमप
रवरमपतकीगत्त।।कोंकरीलहुआवंसु।।९
पणएतोआपेकरताकुल।मोहीमुखंनफुरम
ये।अकलकलाअवीगतरचनारंन।।योतेवग
रजनाये।।१०।।मेसेसीरपरबोजधरंनकु।।अ
नुभवकोईखुरीये।।तीनकोमांननहीमेरेमं
न।।एतोआपउचरीये।।११।।पुनीकरताउच
रंनकीअंतर।कुनकजधरेउछाह।।सहोनहींजा
नतकोईसुजकु।।रचनाआद्यअघाहु।।१२।।वेद
पुरांनसासत्रकेव्रगत।आचारजआकरणी।नी
जपदरहीतपदारथकेजेही।।गयेसकलसबव
रणी।।१३।।सोबरननकेभयेअखीलकुल।अं
ससकलअभ्यासी।तबयेरहेअजंएआद्युअ
ज।भवकेभयेवीलासी।।१४।।करतवीलासीकु
हुयेवीसरजंन।सरजंनहारकुसवहीं।।केहंकु
वरअलखएहीकारंन।।मोमुखउचरेसतबुही
१५।।इतीश्रीसकृतचंतामणीगंथेकृतालक्षद
खावंतअंसअनुभवकोअंगः।।।।११।।सोहीअ
लखजीनुकरंनउपासंन।जेहीसमरनजपध्यां
न।।नरखपरखवीनुअगंमअगोचर।।कोंक

रीहोयअवीसोनु ॥१॥ जेहीप्रकारंनकेनीजस्व
पंन ॥ अनीतपदारथरहीता । सस्वरूपसुधस्वा
॥७९ धसबनसे ॥ हीरणज्ञानगंमसहीता ॥२॥ तेहीप्र
कारंनकेनीजकरता । अलगअनुक्रमजेही ।
बाजीगरवतसुधसंकलपसे ॥ करनहारसबते
ही ॥३॥ तेहीकरनतकीक्रीयाअलोकीत । लोकी
तबरनीनजाई । आपन्येसाक्षीसुपनरचतजे
कोहोकीसगंमरहाई ॥४॥ पुनीजीनकोनही
जनीतकोहुनकु ॥ मायंममेदरचनकी । इयेह
स्तीनपमतुसमाग्रखग ॥ मीनभीनतंनतंन
की ॥५॥ ओरवचीत्रभासभवभरकी । उपज्यापी
छेदरसही ॥ पणनीपजकीप्रथंमअाघकल । ते
हेकीतकोनकरसहे ॥६॥ कवंनजाग्युरहीरचे
सकलकुल । अकलीतअकलछपाई ॥ सकलव
नावबनायंनकेपुनी ॥ मंनकुदीयेदेखाई ॥७
पणनीजकीनीपजकीमंनकु । जोएपनकंची
तभरकी ॥ अंतसकरणकरतकुसरायतं । गे
मनहीनीपजधरकी ॥८॥ आपन्येअलपत्रेसा
क्षीनकी ॥ एहीवीधीअकलकलाई । तोखुदस्व
लकसाक्षीयेनकेपत्त । जीनुकरतकुनपाई
९ ओरूआपन्येतंनकेसाक्षीनीज । रूपरंगापु

187

गरहीतु ॥ अंतसकरणईडीदशापुनीतत । अल
गसदातेहीसहीतु ॥ १० ॥ तीनकीबुफबुकावत
कोहुजंन । हंमकुआपलखावो ॥ सांगोउपांगस
कलनीखसाखहीं ॥ कोहोकेंपोंकरीदरसावो ।
११ । दरसपरसकरननकेजेहीतत ॥ आपेपृ
नीत्यदेखाई ॥ नीत्यनीरंतरआपनुआपते ।
जीनसेअतीतरहाई ॥ १२ ॥ जेहीहजरतनीज
हालहजुरा । आपेआपआपनही ॥ जीनकीगं
मनहीअहंगएहीमम ॥ तोकरताकुनजंनहुं
१३ ॥ पुनीआपनतेप्रगटहालहंम । दृष्टापरे
देखाई ॥ ओरुकरतातेफरकआपनसे । ती
नकीगयकुनपाई ॥ १४ ॥ पलजेहीतेहीपरका
रसकरता ॥ आपनुआपअनुसारे । ओरनहीअ
नुभवसरभरको ॥ जीनहीसजातसकारे ॥ १५
जबयेप्रथंमआपकुखोजीत । गुरुपरंमपेजा
ई ॥ तेहीकेहेतेहीपरकारसकरता । न्यावस
हीतलखपाई ॥ १६ ॥ आपनतेनीजअलपग
म्येगत । करतासरवगन्येही ॥ सकलज्हांनजं
नजीवअंसकी ॥ रजतजजांएपसवेहीं ॥ १७ ॥
पुनीजेहुंनकेसुध्यसंकल्पसे । पलमेखलकब
नावे ॥ आपनतेआपसेनीजतंनकी । जीन

कीगयनहीपावे ॥१८॥ तेहुतेफरकेआपनकरता
वीच ॥ अगनीतकेफेरफारी ॥ ज्योंघटकेनभकों
रूअपरंनसुंन ॥ यावीधीकरताअपारी ॥१९॥ ते
हीमाटेआपनेआपनकु ॥ जेहीसमरूसेपावे
तेहीवीधकेअनुभवकरतासु ॥ त्यावसहीतलष
लावो ॥२०॥ पुनीआपतेआपनकोध्यांवु ॥ धरत
दरसहोयजेसे ॥ वेसेहीकरताध्यांनअवीलांतु
करतदरसपणतेसे ॥२१॥ सोरूआपनतोप्रगट
पासके ॥ करताप्रोक्षपरंमही ॥ पणचीनेमेचकीत
पणनो ॥ उभयेएकमरमही ॥२२॥ जदपीसक
ताप्रोक्षनहोयतो ॥ आगमेक्योंआराधे ॥ सुनक
हीकसीवसेसहीतदरू ॥ प्रोक्षवीनाकुनसा
धे ॥२३॥ सोरूसुकदेवरसवसुतजोगी ॥ दत्तअ
जगरधरत्यागी ॥ प्रगटपासपरमेशहोयजो ॥ ते
वोंभयेवईरागी ॥२४॥ पुनीतीनकुअज्ञानकु
होतो ॥ तीनमेतुमनहीमोटे ॥ तुल्येसकलबुल
असमीमे ॥ पणनभयेतानुजोटे ॥२५॥ जीनकी
कीरतवदीतजुगजाहर ॥ अतीअदभुतईश्वरीये
तुमतोअलपगसेउचरंनके ॥ नहीनतायसरभ
रीये ॥२६॥ कोकरीसरभरहोयतेहुनकी ॥ वीनु
साधनजपध्यांने ॥ तुमतोतुल्येबुद्धभरूसे ॥ तो

जगजीवसमांने॥२७॥ज्यौंअलमस्मेजीवचराच
र॥वीनुतपस्सेभवभर मे॥त्यौंतुमहीब्रह्मज्ञांन
वहीतमे॥रहेजीववीनुकरमे॥२८॥उतेमकर
मसकलजेतन्नेभर॥अहंब्रह्मसेयागे॥मधम
करमकरतनहीडरहो॥जबसेरहेस्भागे॥२
९॥तबसेजेतन्नेज्ञांनीसकलभबु॥असमीब्र
ह्मकहावे॥नीजपतीपरमसकरतासरजंन
सुपनंतरनहीपावे॥३०॥ज्ञांनीकीगतस्आप
न्नेआपलेमे॥नीजआतमकेदरसी॥पएनलहे
करतारपरमकु॥तोक्यौंकरीउधरसी॥३१॥जो
केहेसोआपनकुदरसे॥मोक्षपरंमपदपाई
जबतोआपोआपत्तरे सबु॥कत्तासरनकुनजाई
३२॥पुनीसतगुरुकेकंमपरेक्याहा॥आपोआ
पहरीमे॥देवनकुदीपकक्याकरही॥तीमरंन
सुरपरीमे॥३३॥जोकेहेसोअज्ञांनमेटावेनउ
रुकीनाहेमसोई॥एकब्रह्ममेकुंवगुरुहे॥अप
केहुंनकुहोई॥३४॥जोआग्येअज्ञांनहुतातोज
बपीछेत्येहोई॥येसेअलमगास्मेआतमेस॥काजन
होवत्तकोई॥३५॥तबजेतन्नेकुलज्ञांनीजेहुनन्ने
मोक्षआत्मसेमांसे॥आपेआपहवीत्तपरमस्वर
नीजकरतारंनजांने॥३६॥जबलगीआपन्नेप

॥स॰चं॥ रंमपतीकु॥न्यावसहीतनहीखोजे॥आतमल
खहेपणतीनसे॥मीटेनभवजलमोजे॥३७॥
॥८१॥ भवजलमोजेजनममरंनदुख॥पतीवीनाकु
नपतावे॥आंनदेवनसेएहीदरदकी॥कोदुख
पीरमीटावे॥३८॥जीनकीपीरनमीटेदेवंनसे
जीवचीसेकोतरही॥तीनयेसुरसरसगतीके
पण॥पतीवीनुकाजनसरही॥३९॥तबसेसोक
करहीनीजपतीको॥सुरसबनसेवंदी॥न्याय
सहीतछेवटकेसदनी॥जेहीएकलनेहेंकंदी॥
४०॥कंटकसोदुतीयेजमलीनके॥दोवेकरंन
वीरोधु॥तिहीसकलकेसीरपरसरजंन॥जेही
अवेतअरोधु॥४१॥मोलवंटीककेदेवसकल
सब॥अवधकालजेहीजाई॥त्रीगुणसकमोल
सुरससहीतईत॥आद्यलहीतपरलाई॥४२॥
अवधकालपरलेकेजेहीपद॥सोनहीकतांक
हाई॥नीजपतीअमररहायवीनाफेरी॥रचुन
कुनरचाई॥४३॥कोउकसीदांतेसदाकायभव
जीनकेनासनहोई॥तोकरतारखुनीकपाक
रही॥अंतवीनाकोनुकोई॥४४॥एहीपरकारके
होतेसुनहो॥जीनकेत्यावलखाव॥आद्यअंत
मध्यकीगंमगतीयो॥सबवीधीसमअपरखाव

४५॥ आद्यकहोसबयेनकीउत्तपत॥ मध्यमे
सकलपसारा॥ अंतकहोउत्तपंनकीअवधी
बीनएकसरजंनहार॥४६॥ सोतोतुमहीस
कलकहतहो॥ आद्यअंतमधसोई॥ जोजगउ
तपतनासनहोयतो॥ आद्यअंतकीनुकोई॥४
७॥ अोकदेखततुमहालनेंनसे॥ थुलसुसमके
तंनही॥ जेहीजीनकीअवधीपरमांनही॥ बी
नसीजायसबजंनही॥४८॥ थावरकीथावर
संमसरजीत॥ जंगमकीजंमजेही॥ तीनकीआ
द्यसकलअचराचर॥ कोहुंनअंमरसदेही॥४९
मरतलोकमेकीटमरेतो॥ ह्येहस्तीमरजाई
देवलोकउरघंएअलपीतसो॥ चंदसुरपएजा
ई॥५०॥ एहीदोहुनकीआद्यसहीतगुन॥ सकौ
पुरसपरलाई॥ जबतोआद्यअंतउतईतमे॥ पी
छेकुनरहाई॥५१॥ जद्यपीरहततनहीकोउउत
ईतमे॥ हवीतसकलसबनासा॥ रहेएकअक
तारसनातंन॥ पुंनहीसुंन्यअवीकासा॥५२
हेतवीलासरहसेजेतन्येदीन॥ कलपोकलपज
गंनही॥ तीतन्येभरअवीन्यासकरता॥ रहे
अकेलगगंनही॥५३॥ तारपीछेफेरीकरहीस
करता॥ उररचनाकेभाव॥ परुसअाद्यअोम

सक्तीसहीतगुन॥ उपजावतसबकावु॥५४॥
एहीवीधीसेउत्तपतपरलायत॥ पुनीपुनीफेर
समरत॥ आद्यअंतमध्यअचलअनादीक॥
रहेसोबजेसकरत॥५५॥ अबदेखोनीजनेन
न्यायसे॥ कोहोकुनअचलरहाई॥ बुंसावीसं
नमाहेससक्तीमे॥ पुरससहीतपरलाई॥५
६॥ जबतोरहेअकेलसकरत॥ सेहेजसुंन्यमे
सोई॥ कीटपतंगआद्यअजभवमे॥ जीनुअं
ससबकोई॥५७॥ इतीश्रीसक्तनुचंतामणीग्रं
थेत्रधाप्रकारअंसस्वसुदेखावेनकोअंग॥१२॥
अथाप्रकारअंसउतपंनकी॥ जीनकीगनीतज
नावु॥ जीवसांमांन्यवीसेसपरंमपुनी॥ लघुदी
रघदरसावु॥१॥ जेहीसांमांन्यअंसअचराचर
अलपग्यान्येअघसेत॥ वीसेसईस्वअवतारअ
घमे॥ धरमअनीतहन्येत॥२॥ परमवीसेस
परमपतीकेनीज॥ हुकमीहालहजुर॥ कलप
कलपजुगमांहीप्रगवत॥ देखंनवीश्वसपुरा
श्र॥ नोमंडलभवमोवंनआयके॥ दृष्टपसारध
रमकी॥ जेहीजीनुईष्टउपासनकीनीज॥ नर
एतसकलधरमकी॥३॥ मोरुतेहीधरमसी
धांतसकलके॥ न्यावसहीतलखदेखी॥ बीन

193

[illegible] पनहीयपही॥ जीनकुरखेउवेरु
प॥ थप[illegible]करतारसनातंन॥ आद्यअंतम
ध्यसोई॥ उतपतपरलेपुनीजेहुनके॥ अवधु
कालनहीकोई॥ ६॥ अवध्यकालबीतुरहेअरं
डीत॥ सांमरथसोईकहावे॥ कलपकलपपरं
जंतपायपुनी॥ नवीननवीनउपजावे॥ ७॥ या
सेकोहुनहीनीजकरत्ता॥ एकपतीबीतुउजे
उतपत्तपरलेतेहीजेहुंनसें॥ अगंमनीगंमस
बबुके॥ ८॥ एहवीधीमायसहीतनरगीतके
सोनीजअंसपरंमही॥ कलपकलपअवनी
परआवत॥ केहुंनकतामरमही॥ ९॥ सोहीम
रंमटहंकारंनकीफज॥ रहहीकलपपरजंतु
जदपीजायवीसरंनकरत्तानीज॥ तदपीआय
धरतंतु॥ १०॥ पणफुरमायलपरंमपुरसके॥
हुकमेकरहीपीयांन॥ एहीपरकारंनकलप
कलपमें॥ परमअंशआईजाना॥ ११॥ ओरस
कलसबजुगनजुगनमें॥ वीसेसअंसवीम्वर
ही॥ तेहीसबनीजकरत्तारंनकीगय॥ सकेन
हीभवकरही॥ १२॥ कोंनसकेकरीतवकरत
गस॥ कहतसुनोमेंडनकी॥ नीजकरत्तारय
कासबंलजे॥ तांहालगजांएपजेहुनकी॥ १३॥

।स॰चं॰। सुनकादीकसुखदेवकपीलदत्त॥ओरुअवता
रसमेती॥अद्वैतबुंलसीधांतसकलके॥नीगं
॥८३॥ मसहीतकीयेनेती॥१४॥नेतीनेतीसोहीन
हीनलहतहंम॥अथाहकेउचरंनकी॥तोकर
तारपरमनीजकेजेहीं॥कोंकरीलहेसदंनकी
१५॥पुनहीएकअद्वैतकहएपमे॥ईश्वरपणकुं
हांरहीये॥जबतोजीवअचेतसकलसब॥ती
नकीसरभरभईये॥१६॥जोहोयजीवसकल
सरभरहीं॥तोकुणईसअदकाई॥तीनकेजाप
नकीजुगतेके॥घोमोईअरथबताई॥१७॥पु
नीसांमांनवीसेसवीनाती॥आभवसरवस
रीखे॥नरकअरगकेडंडकेहुनकु॥कुंनराप
कुनभीखे॥१८॥जदीपकहोजेापापपुंन्यसे॥उं
चनीचसबहोई॥तबतोद्वैतभयेतंनतंनपे॥भें
नभींनसबकोई॥१९॥बोहोरुकहोजेापुंन्यप
पकांहां॥सुखदुखमकीजुकोई॥सोतोदेख
तप्रगटनेंनसे॥जगतलहेसबसोई॥२०॥लख
चोरासीजीवजंतहीं॥अणनीआद्यतंनधारी
रोमरोमरगदुखीतसकलसब॥कोईकबीर
लसुखकारी॥२१॥एकसुखीतएकदुखीतद
195 रदके॥घटेनहीअद्वैतमें॥एकअंगकीपीर

सकलतेन॥देखवापरतजाततातमे॥२२॥ते
हीपरकारंनएकब्रंह्मके॥अंगसकलजोहोई
एकदुषीततेदुखीतसकलके॥सुखीतेसुखी
तसकोई॥२३॥पणतेतोईतअखीयखलक
मे॥द्रष्टपरतहेनांही॥जीनकेसुखदुखजेहीभु
गतत॥कीनकेकीनुनकांई॥२४॥जबतुमेरेबो
लननरणीतमे॥न्यावलग्योनहीएकी॥स्रष्टीर
चीजबसेअबलगसैं॥करतारखेडवेकी॥२५
आचारजजेहीभयेअवनपर॥कोउकीनुखो
जनकरीये॥दुरघटसबद्साधडाहापणकेची
तकीचुकीतउचरीये॥२६॥ओरुव्याकरणवही
वटवेदनके॥कहतदेवकीभासा॥देसदेसकी
बांनीसमझकु॥करतसकलअभ्यासा॥२७॥
वयाकरणसोईकरणपवंनकी॥आपनेसु
सघुणवकी॥चुरचुरचतुरेउचरंकी॥इतभव
केअरणवकी॥२८॥भवसोईभवीतआद्यप्र
तीगुंन॥सहीतसकलरजतजही॥एहीदेवंनकी
बांण्यबुणीतमे॥अदकेकुणसमझही॥२९॥ज
बसेदेवमनुसकीगतीयां॥अधीकनहीकोउ
कीनकी॥तत्ववीचारंतांसरभरही॥बालीन
मेभीनभीनकी॥३०॥नांमरूपगुनसहीतपद

रथ॥तांहांलगगत्यदोहुनकी॥पणनीजकरता
रहेसेअकलअज॥जोहांलगजांणपनकुनकी॥३१॥
एहीपरकारअजांणअखीलकुल॥नीजकरता
रातीके॥सोवैपोलहहीन्यावनरणीतमम॥अ
वीगत्यअकलअतीके॥३२॥प्रथंमवेदउचरंन
चतुराननन॥जीननेनीगंमपोकारे॥तीनकाम
यसकलईत्तभवकेआचारजहीबचारे॥३३॥
मुसेबुंहाभवरचनारंन॥नीजकरतारआप
नके॥तोआचारजकुनगनीतमे॥अजउचरं
नथापनके॥३४॥अजउचरंनसोईनीगमनी
राक्रण॥ओरुव्याकरणवरणेवु॥तीनकीगत्य
मत्यआयअंतमध्य॥तुमकुसकलकहोवु॥
३५॥तीनमेकोहोतुमकत्ताआयकी॥गत्यके
हुनमेदेखी॥वेदपुरांनसास्त्रकेमगता॥लीये
सकलसबपेखी॥३६॥पुरसआद्यप्रकृतीगुण
सहीतंम॥यांहांलगसबसंसारी॥कत्ताआद्य
कुबुकसकेकैां॥एसबवीसेवीहारी॥३७॥पुरं
मपरातीनकीएकएकसे॥देवमनुसअबरु
गही॥बीनुवईरागज्ञांनकीगतीयां॥अंधसक
लसबजगही॥३८॥अंधेअंधअनाद्यआद्युके
197 एभवभरमभुलांने॥जबसेतेअबलगमेांको॥

उने।नीजकरतारनजांन्यो॥३९॥नीजकरतार
लहनकीजेहीगंम॥परंमगुरुबीननांही॥बीते
कलपजायभवभ्रावत॥बोहोरुरहतरखुदजांही॥
४०॥जेहीरखुदकेनीजभ्रमरसपरसके॥परमभ्रं
सपरमेत्ती॥तेहीलहतहेगतीभ्रलरवकी॥भ्रो
रसबनकीनेती॥४१॥सोहीपरमनीजभ्रंम
भ्रलरवके॥नवीनचीनक्याहालावे॥पंचतत्वके
सरीरसबनकु॥कवनलसलरवपावे॥४२॥सु
नोतेहुनकेफरकलसकी॥परंमभ्रंसकेजेही
जीनकीगतीभ्रथाहयाहबीन॥कतालरवन
कीतेही॥४३॥सकलसीधांतन्यायकेनरणी
जीनुभ्रंतभ्रविलोकी॥नीजकरतारसारबीतु
सबही॥देवनहारउवेकी॥४४॥म्होबतररवेनकी
तुकोहुनकी॥ब्रह्मादीकभवभरकी॥जीनकीपे
होचनपरमन्येतीपद॥कताचीनसरभरकी॥४
५॥तेहीसबनकुनीएकरंनजेही॥कतान्याबन
रणावे॥जीनकीपेजनपरेपीछोरी॥परंमभ्रंस
तेहीकाहावे॥४६॥सुनीसबनपाचीनपसकी॥
भीनभीनकरताई॥माहाउग्रभ्रनुभवगतीगं
मसो॥जीनुजंमदेतदेरवाई॥४७॥भ्रापभ्रापन्ये-
सीधांतसबनकु॥न्यायसहीतभ्ररयाई॥जेहीजी

॥स·चं॥ नुमोक्षपदारथकेपद॥ तेहीतीनुदेतपताई॥४८
एहीपरकारलखावंनजीनकुं॥आचारजउर
॥८५॥ हदकी॥ तेहीसबनकीपारलहनलख॥नीजक
रताहारदकी॥ ४९॥जेहीहारदकरतारपरं
मके॥तुह्मनहीकोवुउनकी॥पोंचसकेनहीग
तीजेहुनकी॥परंमअंसबीनुकुनकी॥५०॥औ
रसकलसबजीवजंतके॥पंचीकरणलहनके
जेहीपरकारकरतारचेतंन॥तेहीपरकारकह
नके॥५१॥जोनलहेगसकरताकुरतकी॥तोकर
तारनबुझे॥ तेहीअंससबभ्रमगत्येगय॥आ
द्यअंतलनवुसुझे॥५२॥आद्यअंतमध्यकेअनुभ
वकी॥परमअंसपेहेचांने॥नीजकरताररहजुर
हुकंमके॥सोक्योंहोयअयांने॥५३॥कहतसुधं
मअनुभवकीगतीयां॥सुनोसकलसबजंनही
कारंनसोकारजभेदरसीत॥कारजसेकारंन
ही॥५४॥मध्यसकलसबबुततदेखीतव॥प्रग
टनैंनकेआगु॥वीवीधीभासवीचरंनअनुरागी
त॥पागीतअलपउमागु॥५५॥अलपउमागमां
हीसबवरतत॥बुंझाकीटपजंतु॥जेहीजीनके
आयुसअवधीलग॥पुरयसकीसोंअंतु॥५६॥
जेसनेभरउमंगअखीलकुल॥अवध्यकालहो

199

यमंग॥ नीजकरतारवीनाअरहीतकें॥ तेही
सबअलपउमंग॥५७॥अरहीतसोतनुनांमरु
पगुंन॥ देखीतभवीतहुलास॥ पुपरधांनआ
घुअबलगसें॥ अरहीतसकलविलास॥५८
अरहीतकेलखआघुअंतमध्य॥ कीनसकल
वीस्तार॥ यांहांसेंसबंनअनीतअलपगनें
वीनहुअंसकीरतार॥५९॥ एतसेभरकीअर
जपतीनकु॥ पतेलगतनहीकोई॥ उतंममध्यम
करनीकरंनफल॥ भुगततहेसबसोई॥६०॥ सो
भुगतंनमेअंसअखीलकुल॥ रहेसकलवी
लमाई॥ तेहीपणआपअचेतवेतहोई॥ अदबद
सेअनुराई॥६१॥ कोहुंनआपनानीजआपनहे
ई॥ कृत्ताआद्यनहीचीन्या॥ तबत्येसकलपदारथ
कृतके॥ ईश्वरीयेरंगभीन्या॥६२॥ ओरखंसकेल
सलहंनके॥ कृतवईससेंत्यागी॥ तेहीपणआप
कसुंन्यसमोवड॥ अकरतपदअनुरागी॥६३॥
पयंमआपन्येआपंनकोनीज॥ अनुभवकरे
वीनाई॥ आंन्यअपरअनुभवउसरंनसे॥ कृता
लहतनहीताई॥६४॥ आपमेंआपलहनकेम
रमीत॥ परमीतवेदजीत्येहु॥ करीतसुरतकुंस
केअगरंनसंम॥ सुनीयोउसरदीसेहु॥६५॥ इती

स्वासरूतचेतामणग्रंथकर्ताअपरसंबोधन
देखावंनकोअंग॥२३॥पण्यातोदीनकेदीनक
८६ रंनन।जीनजांनोसरभरही॥जीनुपरकासस
कलतंनवीचरत।सुरकेतोथीरथरही॥१॥अव
आपनेकाआपसुरंनकी।देखोसचीतकल
की॥कहतकुचीकलकपावंतहोई।अतिअपरं
मगलयन्हाकी॥२॥जीनुपतीबीवचलीतपरमा
तंम॥पुरससरूकीगुणअेतु॥अंन्योअंन्यहोयअ
रसपरसते।भवीतवसकलसचेतु॥३॥गुणनं
अंतसकरणईडीद्रा।पुनीरगअसतअमीख
ही॥रुडरोमओरुतुचापंचतत॥सकलअंग
नीरखसीखही॥४॥नीजपतीबीबग्रहीतपरमा
तम।जीनुततसुलटसोहंग।तीनकीकीरणप
रसप्रकतीपर।प्रकतीमीलीओहंग॥५॥ओहं
गसोहंगमेउलटपुलटहोई॥कीन्हेहुपणवसजी
वा।जीनकेभासससकलतंनव्यापक।रोमरोम
रगजीवा॥६॥ओरुनीजप्रणवसकलजडज्ञा
नसे।अहंगसहंगदोउन्यारे।स्वासउस्वासस
रूपरावंन।जीनकेओईअसवारे॥७॥वीव
असवारस्वाससोपतके।सीरपरहंगनबो
201 ले।हंगवीनायहरेकप्रकारंन।बाबजजायअबे

है।।८।।बीनुबा बजकेसुस्कसवरसे।।अनुभव
नहोयनवेरा।।जेसेडंडकुलालवीनागसा।।फर
तचाकज्यौंफेरा।।९।।तबत्येस्वासहंगवीनुसीर
परा।।मरीतचरमवतपवंनां।।मरीतकलाकब
जेकलकीज्यों।।त्यौंदंमकरतहीगवंनां।।१०।।
हंगसचेतहोतगतीरबसे।।जेहीआपनपुअे
ई।।तेहीआपनपुअहंगहंगमील।।कत्ताहंग
लहेसोई।।११।।कत्ताहंगदीअघत्रसोहंगसीर
अहंगहंगआपत्येही।।उभयेहंगमीलीतहलम
लरस।।उमंगेदेहसबेही।।१२।।कीटपतंगआ
युअजभववैं।।जलथलजंतसबेकी।।कहीस
बनकीछेकुसंकलना।।नीजकरतार रचेकी
१३।।जीनमेआपनाआपहंगकु।।सावधानहो
यसजही।।अलगअनुपअंसदैतंनसे।।कत्ता
हंगकुभजही।।१४।।तेहीभजंननीजपरमपत्ती
कु।।अंगीकृतहोयसोई।।आंन्यनांमजेहीसेहे
ल्लआयजप।।खुदकुपुगेनं कोई।।१५।।खुगस
केसोईहंगेहंगजप।।नेंनलगेज्योंरबही।।आंन्य
वीजातईडीअनुभवसें।।नीरखसकेनहीकब
ही।।१६।।तेहीहंगनीजकरकेकरंनसंम।।चुकी
डंडकेन्याई।।कीयाकाजलगसजीतसेहेस्रवत

बोहोरुनरहेरखाई॥१७॥खजीतसाजनीजस
रूपसुरतकर॥गही तहंगकेडंड॥सोतोतीमस
॥८७ नीमसबीछरंनके॥आपतुआपतेअखंड॥
१८॥सोही अखंडसनातआपसे॥सुरतीभये
त सचेत॥तेहीसुरसे भयेसजीवंन॥सकलसाज
सबलेत॥१९॥करतबीलासहासबिबीधीबी
ध॥जीनुप्रती बिंबप्रताप॥हवीतसमापमाप
एहीसबके॥रहही अमापही आप॥२०॥तेहीअ
मापआपके अनुभव॥सतगुरुलख्यलखावे॥बो
होरुपरमपदपरमगुरुबीन॥कोहु मरमनही
पावे॥२१॥बीनुमरमनीजपरमपतीनके॥अ
पना आपसमेतु॥एहीजुगमकीजांणबीनाजं
न॥भवकेजंतसखेतु॥२२॥नहीनफेरकछुजं
नजंतनमे॥कर्ता आपबीनुपाई॥धरतवेसजें
सुरसनारसके॥पण अंतरसुरसाई॥२३॥एहीप
रकारसकलसबदरसंन॥उपमेकरतसराई
पण अंतरकीलहही आपगस॥नीजग्यंमकर्त
बीनाई॥२४॥जोनीजग्यंमनीजकर्ताबीनायुन
दरसपरे आपन्येहुं॥तदपीतायखुदगुरुपर
मकी॥करहीखोजधरन्येहु॥२५॥गुरुपरमसो
203 ईपरमकृपालंन॥चुकनजुवेजीवंनकी॥पण

जेहींतेहींपरकारससरनगत्या॥भयेकरहीग
तत्तीनकी॥२६॥हेकोईआरतवंतपतीनके
बीछरनकरनमेला॥गुरुपरंमकुजाईमी
लनसे॥एकुनरखेअबापु॥२७॥जबकोईआ
ईमीलोतोमीयोअब॥गुरुपरंमकुताई॥नहीं
तरतोभरमोभवमेभरा॥छेवटदीयेसुनाई
२८॥इतीश्रीसक्रतचंतामणीग्रंथेअलेकार
ईश्वरीयेदेखावंनकोअंगः॥१४॥बोहोसुनो
आपसेआपनकी॥तंनसेतरकजेहंनकी॥ज्यों
तेंनेंनमुकरमुखनीरखत॥एहीविधीअलग
रहंनकी॥१॥अलगरहनकीआपत्येआपकी
आगयेदेहुदेखाई॥अबतोसुनोवेसवितपन
की॥जीनुपरमप्रभुताई॥२॥सजनहाररनेस
जेसकलकुल॥अलंकारजेहीतंनके॥सुव
ससक्तीईश्वरपणुजीनमे॥मीनभीनसबयं
नके॥३॥जेहीजेहंनकेधरीततापतंन॥तेही
तेहुनकेज्ञांनु॥पसुलहतनहीअहंगमांनुमे
नहीनमनुषपसुभांनु॥४॥एहीपरकारस
कलतंनकेतत॥अलंकारवसहोई॥अवनी
तेजअपपुनीतपवंननभ॥सहीतसकल
सबकोई॥५॥अंतसकरंनईंडीदसकेरसते

हीपणमोहीततेहुंनमे॥ आपआपन्येहीसजाती
नमेसद॥ करहीषीततेहीतीनमे॥६॥ रजतमसा
त्वीक्अआयसहीतघण॥ वुततदेखीतेंनसेमही
राजंनमेराजंनवत्तउपजत॥ रंकमेरंकसगंम
ही॥७॥ औरपतंगकीटखगतंनमे॥ जीनमेजे
हीसमांनु॥ अधीकवेगनहीकरहीत्हांयगंन
भवीततंतगतझांनु॥८॥ सुरतनीरतओकस
हीतझांनगंम॥ अभीमांनअहंकारु॥ करही
वीलोकसकलनीजतंनसंम॥ तेहीपणहवी
तपसारु॥९॥ आसात्रसाहरखसोखमद॥ त
द्ववततंनपरमांनु॥ जेहीजीनकीजातीजंम
तीनमे॥ करतकेलअभीरांनु॥१०॥ सुमताल
जासरमसमरती॥ औरववेकवीचारु॥ ते
हीपणतीनमेतंनपरमांणीक॥ उदवीतनही
अधीकारु॥११॥ नीराकारजेहीसबसुंनसु
त॥ उनसेतंतसरेखु॥ लखचोरासीजीवजंत
की॥ भाखाभींनअलेखु॥१२॥ जोरजबरनीज
हरदेहोमही॥ सोहीपणसरीरसमांणु॥ अजा
नकरतसंघकीसमतर॥ संघनअजासमां
णु॥१३॥ पुनहीसकलतनुकेकारणनीज॥ ध
णवजापजीनुसोई॥ देवंनमेंदेवंनसंमवरत

त। मनुमेमनुखसमोई॥१४॥ओरूअपकेमछ
कछमघरादीक॥मीडपोरओरूसंखु॥येवत
स्वासउस्वासउमरधर।भरमेरहतनीसंखु॥
१५॥तिहीपराणतीनकेतंनमापसअस॥बहतही
प्राणवसमीरू॥अतीनीरमालीकछमलपवंन
सें॥खीचसकतनहीनीरू॥१६॥ओरूईश्वरअ
वतारआयलेमों।काजमुजबतंनधरीया।जल
मेमछथलमेमेराहक॥तेहीतंनकेवशपरी
या॥१७॥वईदधनंतरखनसपतीनके॥धरेअ
रघतंनजबही॥चतुरलसवैदककेगसकी॥
परहीसुरूजबतबही॥१८॥एहीविधीकेतंन
तरखतअंसके।कारणकीयेकरतारू।अपनी
अकलकेमअतुभवसे॥रचनारचीअपारू
१९॥नीजपत्तीपरमअगंमगत्तीग्यंमसे॥की
नसंचअनुसारा।आलोचंनअसंकारअंतर
घब।अदरसअकलअपारा॥२०॥अगमगती
करतारईछस्यो॥प्रथंमपाटवीएहु॥ओरअंसते
हुंसेंआपमे॥एकसानहीजुदेहु॥२१॥जबतेही
पाटनकेपतकीअत॥राखतसबअधीकारू
पंचतत्वईडीगुंनअंतस।एसबकीयेपीछारू
२२॥तीनकीआयसकलजेतन्पेभर॥सुरत

नीरत्तअहंकार ॥ पीछेसकलपाटकेपत्तमे पो
खेसबपरीवार ॥ २३ ॥ पीछेसकलतंतपोख
नकी ॥ गतीसबंननेगाइ ॥ पणआलोचनसंच
पतीनकें ॥ जीनकीगतीनपाई ॥ २४ ॥ गतीपा
यकौंपरंमतंतकी ॥ कर्ताकोंनएकलाई ॥ बेल
दीकभववीसुआयसुर ॥ जीनमेसकलसराई
२५ ॥ पंचतत्वईडीगुनअंतस ॥ आतमसहीत
समोहु ॥ एतोसकलमोंहीतंनतंनमे ॥ अलंका
रभीनहोहु ॥ २६ ॥ तेहीअलेकारनकेतंनसे अ
लगअलगईश्वरीये ॥ धंन्यधंन्यनीजपतकीर
सनें ॥ पथंमआद्यकौंकरीये ॥ २७ ॥ अलंकारतं
नकेअनुभवकी ॥ गतीनजांनतकोई ॥ सुनोकु
दृष्टांतकरीनकें ॥ समझोसकलसकोई ॥ २८ ॥
जैंपरजापतकेउरअंतर ॥ आगंमलेतवीचा
री ॥ नीरखसीरवसकलघडतघटभीतर ॥ तेही
बनावतबाहारी ॥ २९ ॥ बाहरघटकेरुपरंगकुं
देखीतधरीतसस्येहु ॥ पणअंतरआलोचनके
घट ॥ दृष्टपरतनहीकेहु ॥ ३० ॥ आगंमआलोच
अदृष्टवीभूतंन ॥ कर्ताकींननीजगस्यके ॥ म
येसकलतदवेततेहीतीनमें ॥ अजीतसंच
अधीपतके ॥ ३१ ॥ तेहीसंचवशअचरचराचर ॥

207

पुरसत्र्प्रायवीसतारु॥सकेनहीऋोलंगीत
यको॥कताकरतऋलंकारु॥३२॥इतीश्रीसु
कतसंकेचेंतामणीगंथेऋंसऋंलेपसलेप
सचीतदिखावंनकोऋंग॥२५॥ऋबतीनमेनीज
ऋंसपतीनके॥ऋलगरहंनजेहीभाती॥त्या
वुसहीतनरएीतजीनकीगसु॥तीनकीसु
नोवीजाती॥१॥ऋोरसकलसबतंतकहीत
जे॥न्येवसीकुवेहंनके॥जडकेपखेसजात्या
सकलको॥मीलेसमोहदेहंनके॥२॥देहसमे
हहवीतपरीपुरंन॥कुरहीऋंसपरवेसु॥पर
केकीयेऋंनमेऋतुचीत॥ज्योंत्येवुसतवीदेसु
३॥तीनमेकुंनसजातऋंसके॥सकलतंत
जडजीतमे॥दुसरसजातीकुनहीनसासीके॥
कतावीनाकोउईतमे॥४॥जबत्येसकलसजा
तीजातमे॥एकताहोयऋतुरागी॥कताऋंस
तेऋकुलऋजातीके॥ऋापेऋापमफागी॥५॥ते
हीकेहुनमेंकरेमेलायक॥सजंनसजातवीना
ई॥ज्योंबनकेरखवारखवरखमे॥हवीतनहीए
कताई॥६॥पणराखतेहेसुरतसबनकी॥बर
खवरखपातेमकी॥तेसेहीऋंसबरखतंन
कीगत॥तजेनमतऋातंमकी॥७॥ऋातंमसो

स॰चं॰ चैतंनरखंनतंन। सबमेएकसरीरखे। तंनपलटे
पलटायनहीवीत। ज्योंकाल्योंनीरखसीखे॥ ८॥ नी
॥८०॥ रखसीरखआतमसोईचईतंनचीद। साखीसुध
सहीरु॥ करीतपवेससकलतंनमेजीव। तेही
केतेहीसरीरु॥ ९॥ संचसंचमेभीनभीनगत्य
हवीतवतंतसबेहु। चेतंनसेचेतंनथईवीलस
त॥ नीजचेतंननहीतेहु॥ १०॥ पणभ्रतलबकर
तारअंसकी। कहुदृष्टांतजीनेही। सकलजाय
पसुपालचरावत। जीवभसणतीनुतेही॥ ११॥
आकधंतुरथोररखरसांनक। तरणआयुसब
ताई॥ खानपानजीनुजेहीपसुनके। चरंनवा
लनहीखाई॥ १२॥ तेहीपरकारंनअंससअलग
रही॥ सकलतंतअनुसारे॥ पसुपालंनवीत
रेकवीमलवत। त्योंअंतसगुंनचारे॥ १३॥ आ
पअचेतईईनीग्रहेबीन। असुभसुभासुभ
वरही॥ तीनकीघुनेघारीअसनकु॥ सुगतसां
नसबपरही॥ १४॥ सुगतमांनकरताकरनीव
के॥ पुणनहीतंतभईनके॥ ज्योंपसुपालपसु
नकेघुंन। सुगतेमनुसरहीनके॥ १५॥ एहीपर
कारअंसकरताके। वसतवेसकीआहारी॥ प
209 णनमीटेचैतंनआपनीगत्य। जोधरेतंतअप

र॥१६॥चेतंनगतसोईनीजचेतंनता॥जीनु
सचेतसभाव॥तेनतजेपरकासपरमकु॥ज
दीपकोयघटजाव॥१७॥औरअगंमग्यंमनीग
मगतीनकी॥जांएपनहोयजोतदपी॥पणचेतं
नताचलीतनहीकीत॥आपनुआपकोकुरपी
१८॥पुनहीजनीतमसरीतमहीवरतत॥जे
हीअज्ञांनसमेतु॥नुतपीवासजसअहीकेतंन
नीनकेकुसहेतु॥१९॥भयेसकलअवगतग
तकेतंन॥एसबवीकलवीलासवे॥परतंनमेप
रवेशकरीतईन॥गतीपीछमकीदारवे॥२०॥म
तीसचेतमनुसतंनकीगत॥लेईकरवसेजो
तंनही॥योरेकदीनतेहीरहेसमरती॥पीछेम
वीतअमननही॥२१॥अमंनभयेअलंकारंनकी
गत॥होयईदीअंतसकु॥औरसकलजडजात
सजातीक॥हवीतता॥यतेहीतसकु॥२२॥प
नीपसंगकीटपसुरवगनही॥वसतअसजेहीतं
नही॥तेहीनकरेपरवेशमनुसमे॥नीजमेन
हीउचरंनही॥२३॥तोतीनकेअंतरकेगतकी
कोहोकोकरीसुंनपावे॥जेहीजीनकीसमम
णहोयजीनमे॥मांहीकीमांहीमुरफावे॥२४॥
जेहीवीसेशअंसअवतारीक॥ज्ञांनध्यांनगंम

स॰क॰ सेता। वीचरंतांजीनुसकलजोहांनमे॥ कबहुं
नहोयअचेत॥२५॥ व्याधुवेराहकमअछकेतं
९१ न॥ जीनमेकीयेप्रवेसु। करीतकाजजेहीनीजम
तलबके। भवीतनहीगतवेसु॥२६॥ एहीसांमांन
वीसेसअंसकी। फरकभेदभवसेत॥ वीसेसकु
नहीअगपअनादीक। संमकुसदाअचेत॥२७॥
तदपीतायसांमांन्यअंसकु। मीलनाअंसविसे
सु॥ तेहीलखावेकृताआयकु। करीपरमउपदेसु
२८॥ ओरूआपन्येतेंनसेतंनदेखीत॥ तीनसेभ
रमनलाई॥ पणअंतरकेअंसवीसेसए। जीनकी
अकलकलाई॥२९॥ वीसेसओरूसांमांन्यअंस
की॥ अलगईसतासोई॥ पणजडतंतसजातीनमे
गत। अलगअजातीकदोई॥३०॥ कृताअंसकीअ
लगरहंनकी॥ कहीहुतीतंतनसे॥ सोहीसकस
वीधीकहीसुनाईत॥ सम ऊछेकअंतनसे॥३१
अंतसमऊकीएहीसमऊसदा। कृताअंससआप
न्येही। बोहोरकृतारकरतकेकारंन। अंतरगत
केरही॥३२॥ अबजेहीसुनोवीसेसअंसकी। पु
नीसांमांन्यसमेतु। एकहीखांनपांनदोहुनके।
वसतसजातसखेतु।३३॥ अकखांतओरखेत
वसनसे। संमकरअंसनकोई। उभयंनकेईरव

211

रीयंनकीगत॥कहतसुनोअबसोई॥३४॥एकस
जातसकलघटकेमही॥पेरकपुणवुसमीर॥जेसे
हीअंसवीसेसतुंम्यगरा॥तेसेहीस्वरंनसहीर॥
३५॥ज्यौंआपकेअनुकरमनसेईत॥सकलपदार
यसोई॥लखचोरासीजीवुजंततंन॥एकसरीखं
नकोई॥३६॥जेहीजीनकेतंनमेतंनसंमअपु॥भं
वीतवुभीनसवाइ॥येसेहीपुणवएकअपवतसे
अंसअलगप्रतीपाइ॥३७॥एकनीरसेएकन
हीज्यों॥वनसपतीनकीजाती॥पुणवएकसेए
कनहीत्यों॥अंसवीसेसवीजाती॥३८॥जबयेपु
णवसजाततंनकी॥खांनपांनवतसोई॥तीनते
अंसविजातवीलसण॥एकनहीकीनुकोई॥३९
तंतसजातीकपुणवसहीतईत॥अंसअजातस
मीरु॥तेनहवेजडतंतसमोवड॥चीकटमीलेन
हीनीरु॥४०॥एहीपरकारंनअंसअलेपन॥तं
नमेथकोवीतरही॥लागसकेएकअगपजेहुनकु
तरीपतायअवुकरही॥४१॥अग्पुसजातअंससे
उद्भव॥आपनावीसरपुणावु॥ज्योत्येंभोजंनक
रीतआपनीज॥भुलीतवदीवसघणावु॥४२॥
योरेकदीनकीसुगतमांनकी॥सुकनपरेसुघम
सें॥तोकोपोरहेसुजांणआपनकी॥कोटीकभये

जुगमसे ॥ ४३ ॥ एहीपरकारअसअलपरमे बी
छरंनहुयेक्रतारू ॥ तबसेतेअबलगमैंजीनकु
कहीजुगभयेअपास ॥ ४४ ॥ एहीअज्ञांनकीनअ
सनके ॥ आपोआपहवीनके ॥ पारकपेरकुनहीं
नतायकुं ॥ कहुदृष्टांतजेहीनके ॥ ४५ ॥ ज्योंतेछ
जनकरीतनैंनकु ॥ आपत्येउपचरमसे ॥ आप
छाजनअपकेउतपंनसे ॥ काईनसुरपरमसे ॥
४६ ॥ कोउनईतकेकरीततायकु ॥ कीलमीसनी
रनीराले ॥ जेतनेभरमलअवनीसहीतके ॥ जीन
केभईतसेवाले ॥ ४७ ॥ अज्ञीछपायतअज्ञीखारव
से ॥ पुनहीतपोम्पुभखनसे ॥ अरकछपातआ
मनुकरमीत ॥ उतपतआपतपनसे ॥ ४८ ॥ कलके
बीजछपीनछलकायंन ॥ तेहीपएनीजनीरमी
लके ॥ धातनकुज्यौंकाटकसायत ॥ उतपनहोत
सर्वातके ॥ ४९ ॥ नेननीरओरुअज्ञीअरककु
बीजगधातसमेतु ॥ आवुणभयेसकलएतत्येकु
नीजत्येनीमजसरवेतु ॥ ५० ॥ एहीपरकारअंस
त्येउतपंन ॥ अगपअसाधअमस्तु ॥ ओरसेनहीन
आपईछतत ॥ वास्त्वीकनहीनीरस्तु ॥ ५१ ॥ धातमे
म्पसेबीजवरखसुत ॥ खीतपमाहाधअगनके ॥
ओरअगनअलपग्मसुरत्ये ॥ सहीतनीरजेह ।

213

धंनके ॥५२॥ पुनहीनैंननाज्ञअंसअरकके॥ नरु
पनकेजेही॥ देखंनकुजेहीसकलपदारथ॥ अ
एनीआधतंनतेही॥५३॥ नैंननीरअलपगमुअ
गनसौं॥ सुरत्येधीनसहाई॥ तीनमेतीमरनहुं
तातेजमें॥ ईतसेलगीसकाई॥५४॥ आम्नहीं
अज्ञहीमाहाद्यमे॥ अवअनकाटकुटाई॥ वुसम
हीछलकायनहीतक्या॥ एतीमभीईतसेपटप
ई॥५५॥ एखवटआवीतहुयेजदीपसे॥ नीजपदमें
नभईनस्ये॥ नहीतरतोमाहातत्वमाहाद्यमे॥ अ
लगवीनामलकीनत्ये॥५६॥ एखवटकेदृष्टांतकही
तजे॥ सीधांतकाजअरथकु॥ न्यायसहीतअनंव
ईअरथबीन॥ कुनकजकथेवरथकु॥५७॥ पेसेही
अंसअचेतभईतभव॥ परीछींनपरमपतीनसें
आपोआपहवीतनीजत्येअप॥ लगीतनहीकी
उकीनसें॥५८॥ तोपकाईओरुखारवअगंमकी
अरकआस्त्रजेहीछाई॥ एकहीपवलपवंनपर
मीतसे॥ जीनकुदेतउडाई॥५९॥ बीजगकेछ
लकाजंगमजंन॥ तीनकुदेतबीडारी॥ त्यौंधातें
नपरकेसकुलीगन॥ सेवतकाटसमारी॥ ६०
पनीअपनसेकेनैंनचरमकु॥ जाग्रतदेतजगाई
स्रवनसबकीटेरसुनाईत॥ तनकीनेंदभगाई

६१॥ एसेहीअंसअछाजंनअगकु। परमगुरूप
रीहारे। तेसेहीपरउपगारकरनपर। तंनसंत
॥न ८३॥ कुहुंवारे॥६२॥इतिश्रीसकृतचंतामणीग्रंथेदे
हैवैरागदेखाबंनकोअंगः प्रारंभतेः॥दु॥जोतं
नमंनकुवारीधरेते। गुरूपरमपतीआईजद
पीरीऊपरेतोपरमपद। देतगुरतदरसाई॥१॥तेह
माटेगुरूसंतसरंनबीनु। कोहुमोक्षनहीपाई
आद्यअंतमध्यकीगंमगत्यकु। सतगुरूदेतदे
खाई॥२॥आद्यअंतदेखीतसेहोवत। दीव्यनेंन
उरहीतके॥कछुनरहततायअनपेखीत। कृत
करतउतईतके॥३॥जोनीजकृताकरतदरसी
तके। अनुभवहवीतसकलही॥ तबयेसुरत
अंसकीभवीतव। आरतवंतवीकलही॥४॥तप
तताप्रहे[illegible]नकीभर्गयो। अहरनीसअंतरही
आरेहायकोईमुजेमेलावे। खुदकुखरेमीतरहे॥
५॥ अहोतायकीखोजखलकुमे। करहुजायके
कीतये। अखीलअंसकरतारनकीगत। अर
सपरसहोयजीतये॥६॥तेहीपुरसकीखबर
करंनपर। तंनखुरबांनकरेहु। नदपीतोहोयउ
ररहेवीलाखा। अबकीतकायधरेहु॥७॥जेाकर
215 हुआरतअरपंनही॥पुरसंसरंनकादेहु। ओर

अंसजोसुरतसमरथु॥ कतामीलनकुनकेहु
न॥ तदपीहुंससंदेसकहंनपर॥ रहीअथुरदेवं
नकी॥ अनीनहवीतअस्तुतकरीततव॥ कछुन
बनीसेवंनकी॥ ८॥ तबत्येतेहीसंदेसकरंनज
न॥ रीझनीवाजकरेहु॥ तोतीनकेपरतापथुनी
तसे॥ नीजगुरुमेहेरधरेहु॥ १०॥ धरहीमेहेरगु
रुपरमपुरेसर॥ करहीसाहायकरुएपेशु॥ तो
खुदघरकीखबरकरंनसे॥ अंतरएखेनरेसु
११॥ तेहीखुदघरकीखबरसुनीतसें॥ सुरतीअं
सहुलासे॥ कबीमीलुकरतारकरंनमम॥ सु
ती अकुलईहोयतासे॥ १२॥ रैंनदीवसतस
खांनपांनकी॥ सुध्यनरहेसलुणी॥ औरसक
लसंसारसर्वपर॥ आसकहोयअलूणी॥ १३॥
जांहीजांहीदृष्टपरतजीततीतमें॥ सकलसाज
अखीलतमे॥ तेहीतेहीसरपवीछुमारनसं
म॥ देखीभजतभयेभीतमे॥ १४॥ अवनीव्योम
बुंलांडभरनमे॥ कहीनसुरतीवीलंबे॥ तीनके
कुजीनुलगततएवत॥ वीचुरतवीकलअचं
बे॥ १५॥ ज्योंत्येमीननीरबीनुतलफत॥ धरहीं
नथुपयेपांतु॥ एकतोयबीनुत्राहत्राहतंत॥ कर
तनहीअवीलांनु॥ १६॥ एहीपरकारतपततंन

॥स॰चं॰

॥५४

मंनजंन॥नीजपतीपरमवीजोग॥पलकपल
कजीनकुजुगकेसंम॥लगतगरलभवभोग
१७॥मासापासरहीमन्हेकंचन।तरकत्याग
तंनसेती॥नांमरूपगुणदृष्टपदारथ॥देखतहे
तअचेती॥१८॥कछुनराखतकरतपासकी॥उ
रमेअएअनीतकी॥एकअखंडीतवरतीवीरे
कीत॥कताकारनपदजीतकी॥१९॥जंपनही
जगनुतदीपतायतंन॥मंनकीमुजबसमेतु।अ
लोकअोरूपरलोकधीततज॥करतलगेज्योपे
हेतु॥२०॥योंवईरागपेहेतवेहेसहीतंम।उप
येलगेअंकुरमें॥तबसेपजलीतभयेउरंतर
ज्योंत्येंअगत्सकपुरमे॥२१॥तेकौंरखेजलत
तंनमंनकु॥गुणईडीअंतसही॥वंचीतनही
कोयलाकीलमीस।अगनकपुरत्योंजसही
२२॥एहीवीधीभस्महोततंनकेतन॥वेहेसुर
तवीनअंसु।देखनमात्ररहतबुतबाबल।क
रीकेकवीतआकंसु॥२३॥हलनचलनजीन
केजुगजनीतन।भांनवीनाभरमीतके।ज्यों
गंडुरकीखांनपांनरत।योंपतीकेसनमीत
के॥२४॥येसेहीतीव्रागरगरगतंन॥उप
मुंन्यजीनुभाव॥कोटीअनंततंतमेएहीतंन

217

तरपीखमांए पत्रावे ॥ २५ ॥ ओरकोईनासतर
एतेंनकेपत ॥ मुयेवीनहीपरीवार ॥ पुनंही
मातवीनुतातदोहुनको । जेहीविधीरेतउदा
रह ॥ तिहीविधीकेवैराग्यविलखतेंन । भवीतवे
रागीतजेंनही ॥ कत्ताकारेंनकलपीतजीनके
चीत ॥ त्योंसेत्रीयातपनही ॥ २७ ॥ अलपअंस
आयुसपतीकेकज । करतनासकुलपंतु ॥ ती
खुदखलकुजांहांनपतीकारेंन ॥ क्योंनवारी
धरेतंतु ॥ २८ ॥ एकतंतकोकुनचलायत ॥ क
तामीलनबदलेकु ॥ जोकोईआयलखाउकहु
नपर ॥ वारफुतंतअनेकु ॥ २९ ॥ तंतअनेकदे
तकांहांपावत ॥ तदीपतोहोयदुरलभही ॥ सी
वसुनकादीकआघकरीततप ॥ कत्ताकाजल
गअबही ॥ ३० ॥ काहाकहुआरखजेहुनकी ॥ सु
रतअचलधडयोती ॥ त्यधाहीननहीहुयेअव
तमें ॥ जुगनकोटीगयेवीत ॥ ३१ ॥ धंन्यधंन्य
नीजपतीपरमपर ॥ यावीधीकरेकसंनहीते
तीनकेतंनअचलअनादीक ॥ सकेनकालड
सनही ॥ ३२ ॥ देखहुएहीनीजपतीरीझावंन ॥ स
होकष्टकेहीवीध्यही ॥ बंलखुदंनकेलासनके
सुख ॥ तजीतदीअमाहारीध्यही ॥ ३३ ॥ तोआजु

।स.चं. गकेभक्तभरंनकी॥ कुंनगनीतलेखनसें।ती
नकीसरभरकरीतलायको॥ इतकेभवभेख
॥५५॥ नमें॥३४॥ पणनीजकरतापरमक्रपालंन।जु
गकेधरमवीचारी।अलपआयुसपरमांणआ
रतसे।नुकत्येलेतनीवारी॥३५।येसेपरमद
यालप्रभुपर।कोंखुरबांननहोई।कोटीजुग
नतपतुल्मतनीकनतु॥जबीतारतहेतोई।३६
कुएकुमततुजकरमतणीसग॥तेहीकरतारे
नजांने॥हायहायहयेहरखनउपजे॥सबजु
गभरमसुलांने॥३७॥ज्योबालकमातनबीछ
रंनसें॥रोवतसासभरीनकें॥अतीआरतके
रुदनदेखीतब॥आईमीलतफेरीयंनकें॥३८
तेहीपरकारंनक्योंनरोततुज।परममातुबी
छरंनसें॥प्रमीतप्रीतउतकष्टरुदनसे।आई
मीलतहरीजंनसे॥३९॥जितनेभरस्थरकम
प्रमांणीक।दोमयगेतेहीतीनकें॥हीरामांण
करतंनआद्यलौं।भीनभीनजेहीजीनकें॥४०
पणपारसपदरकममाहादरध॥मोलतोलन
हीआवे।ताईपरंतुपरमचंतमणी।कोहोकौं
करोकीतपावे॥४१॥तिसेहीअंतसकरणइंद्री
219 गुंन।एसबदंमकहाई॥हीरामांणपकरतंन

अाद्यसंम॥पंचीकरणसेपाई॥४२॥सुनीपार
सपदअापतुअापनीज॥पंचीकरंणपरंतुती
नकीपरनीजकरता चंतमणी॥सकलसेती
परअंत॥४३॥अापतुअापपारसपदसुसकल
पावंनअतीअगंमही॥तोकरतानीजपरंम
चंत्यामणी॥पावतकुनसगमही॥४४॥अल
परकुमननहीमीलेदांमबीन॥देतकीमतपरमं
गी॥तोकरतारसमोक्यातुजनें॥कीन्येहुगुरु
सरंणे॥४५॥गुरुसरंनतंनमंनधंनअरपंन
कीनानहीजरूरी॥तोकरतारसकलकेक
रंनपावंनअतीबडदुरी॥४६॥अोरकरतकार
जस्वारथके॥तंनमंनसुरतपरोई॥पणकरता
रपसकेसाधंन॥करतनहीकितुकोई॥४७॥जब
त्येअासकरोनीजपदकी॥गुरुसीकेबीनतब
ही॥स्वरूपचीजवस्यअबलगसें॥करतामीले
कीतुकबही॥४८॥ईतीश्रीसकतचंतामणीग्रंथे
परमवीसेसगुरुकरतामीलनवुहेदेखावंन
कोअंगप्रारंभः॥१७॥गुरुपरमजेहीअंसविसे
संन॥सरीरसरूपधरीआवे॥तेहीअगमगतस
यअगमसे॥करतान्यावलखवावे॥१॥अोरसक
लगुरुअवनवेसधर॥करताअंससांमांतु॥मा

पनुआपनीजपतीपरमकु॥जीनकुनहीनज्ञा
नु॥४॥ज्ञांनवीनातोपंचतत्वतंन॥अरखास
॥९६॥ कलजेहुनमे॥बोहोरतंततेहीसहीतसमोव
डा॥अदकेकुंनतेहुंनमे॥३॥पुनीभस्मजेहीआप
तीलकसें॥जगतसेभीनकहावे॥तेहीसकय
उपसेउपचारंन॥ग्गपग्गठाठबनावे॥४॥तेही
ग्गनकेतीलकछापसें॥ग्गाकेमोक्षनकोई
तोतीनकेसेवकहरीजंनकी॥कोहोकोंकुपी
गतहोई॥५॥तंतईडीगुंनजीवजंतसंम॥जी
नमेगुरुकुनकेहु॥तीलकछापअएबोलमे
तंन॥कुनकरहीउपदेहु॥६॥एहीउभयेउपदे
सनलायक॥पुनहीअसबीनज्ञांतु॥ज्ञांनवी
नातोगुरुनेसीसकुंन॥सरखेसरखसमांनु
॥७॥तबतेपरमवीसेसपरमगुरु॥सरंनतेहु
नकेजाई॥तोकरतारपरमपतकीगत॥स
कलजेहुनसेपाई॥८॥जोपावहीकरतागत
जीनसे॥तुरतदीयेतंनमंनकु॥बीलमनक
रीतभरीतआरतसे॥एसेहीपरमरथीनकु॥९॥
टुकटुकहोईगयेतेहुनके॥वचनउपरतंनवारी
तोगुरुपरंमसकलजेतनेभगत॥लेवलघुनानी
221 वारी॥१०॥जबकुलघुनानीवाजकरीतगुरु॥उ

रमीतअंसमवेतु॥जेसेहीनीजपतीकीयेअ
घुधर॥तेसेहीभयेनकेतु॥११॥भयेनकेतअंस
अनुकरमीन॥मरमीतपरमउदारु॥तेही
सरूपसुधअनुभवसे॥करहीपोकारअंत्तार
१२॥अतीआतुरताअकलपेतउर॥भयेविष
मबेहेवंतु॥अपवीछरंनमेननतलपीतवृत
योरंतहवेअंतंतु॥१३॥सुनेपोकारजदीपकु
रतानीज॥तदीपअंसउरलेहु॥अहोधंनजं
नआईमीसेमुज॥कहहीकतांधरसेहु॥१४॥
धरहीनेहकरतारसुरंजन॥नीलहीकुंगउरला
ई॥कोटीकलपवीछरंनतंनकेतप॥सांतीकरी
तसहाई॥१५॥भवीतस्वांतीजबसकलतपत
की॥ईछतारहीनताई॥नीजपतीपरमधांम
आपनेमे॥राखवीतअटलसदाई॥१६॥परमधां
मपतीपाससुखदकी॥एमुखसकुनबरनी
जुगतमांनजेहीकरीतलहतंते॥धंन्यजेहुनकी
करनी॥१७॥कृताधांमपरमांएसुखदसद्
जुगलतअंसअथाहु॥जेतीतकेजीतकुतीत
कीगात॥ईतकेलखेनकाहु॥१८॥एहीपर्कार
सधांमसहावत॥कृतांअंसतंनभीना॥रहु
हीतायलगपरमकारंनतंन॥भवीतअंसम

॥स॰चं॰॥ हीलीना॥१९॥ओरअंसअनवअमीतवकेतन
हवीतअवधतेहीकालु॥सरवसमेटलेतआ
॥५७॥ पनेमे॥अंतकालपतीपालु॥२०॥अंसवीस
सरेहेतेतनेभर॥अलखअकेलरहाई॥बोहे
रचेजेकतारएकु॥अंसनवीनउपजाई
२१॥आगमेंअंसतोपापपुंनकु॥सुगतीभेयु
नीराले॥सोकेंारहेभीनकरतासें॥परमअंत
अंतकाले॥२२॥ज्यौंघटकेबीनसेघटकेनभ॥म
हा सुंन्यजाईसमाई॥त्यौंअंसकेपरमकारं
नतंन॥छुटनकतामेलाई॥२३॥एहीअनुकर
मकतारकुरतके॥समेरेफेरीपसराई॥अव
धअवधकालेंनएहीविधसें॥रचीतअखील
रचनाई॥२४॥पणकरतानीजसकलअंस
के॥अवधकालवीनुसोई॥आद्यअंतअजम
लअजोनीकु॥सदाअखंडीतओाई॥२५॥पर
मअंसहंमतेहीपतीनके॥सकलअंसइसत
ई॥कलपकलपवीतजाईआयुपुनी॥कहेंनसे
जकुरताई॥२६॥कताखोजओरकतवंनकु
ईत॥वीवीधीभासवीसताई॥केहेकुवेरभवफे
रफरखमात्य॥देवंनवेंनदरसाई॥२७॥दरस
223 परसकरनेंनकारंनकत॥जेहीजीनसेजंम

जेहो। केहे करूणासागर करूणाकर। सुनीयो
सकलसबेही॥२८॥ इतीश्रीसकतचंतामणीगं
थसंमपुरण:॥ग्रंथ॥१८॥ ॥ समापते॥
संवत्त।१८७५।नाम्मासोवीदी।९।वारसुकरसं
पुर्ण:॥